

prima instanță – (Judecătoria Rîșcani, mun. Chișinău) L. Holevițcaia
instanța de apel – (Curtea de Apel Chișinău) N. Budăi, V. Efros, I. Muruianu

DECIZIE

28 iunie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al
Curții Supreme de Justiție

în componența:
Președintele ședinței,
judecători

Valentina Clevadi
Galina Stratulat
Luiza Gafton
Ion Druță
Dumitru Mardari

examinând recursurile declarate de Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Procuratura Generală în interesele Ministerului Finanțelor, intervenient principal Ministerul Justiției, intervenient accesoriu Agentul Guvernamental, Guvernul Republicii Moldova împotriva lui Perdeleanu Sergiu privind încasarea sumei în ordine de regres,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 02 martie 2017 prin care s-a respins apelurile declarate de Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală și s-a menținut hotărârea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016,

d i s p u n e:

La 05 martie 2014 Procurorul General în interesele Ministerului Finanțelor a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Perdeleanu Sergiu, intervenienți accesorii Agentul Guvernamental, Guvernul Republicii Moldova prin care a solicitat încasarea în ordine de regres de la Sergiu Perdeleanu în contul bugetului de stat a sumei de 502 905,20 lei.

În motivarea cererii de chemare în judecată a menționat că, la 17 septembrie 2013, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat decizia de radiere de pe rol a cererii Livădari împotriva Republicii Moldova (nr. 74450/11).

Reclamanții Petru și Vasile Livădari au pretins la Curtea Europeană încălcarea art. 3 Interzicerea torturii” și art. 13 ”Dreptul la un recurs efectiv” din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și a Libertăților Fundamentale.

În acest sens, au menționat că, la 5 februarie 2008, în timp ce reclamanții își ispășeau pedepsele în Penitenciarul nr. 4 din Cricova au fost maltratați de către Sergiu Perdeleanu, șeful de securitate a închisorii.

La 21 decembrie 2008, Procuratura mun. Chișinău a pornit urmărirea penală împotriva lui Sergiu Perdeleanu pentru acte de tortură (art. 309¹ Codul penal, în redacția de până la modificările din 21 decembrie 2012).

La 29 octombrie 2008, Judecătoria Militară Chișinău a dispus achitarea lui Sergiu Perdeleanu învinuit în baza art. 309¹ Codul penal, pe motiv că fapta nu a fost comisă de inculpat. Instanța a respins acțiunile civile ale reclamantilor ca fiind nefondate.

Prin decizia din 28 ianuarie 2009, Curtea de Apel Chișinău a anulat sentința primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri, conform căreia inculpatul Sergiu Perdeleanu a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 309¹ Codul penal, cu încetarea procesului penal, prin aplicarea dispozițiilor art. 55 Codul penal și liberarea de răspundere penală, cu atragerea la răspundere contravențională stabilindu-i amendă în mărime de 150 unități convenționale (3000 lei).

La 19 mai 2009, Curtea Supremă de Justiție a casat decizia menționată, iar cauza a fost restituită la rejudecare în instanța de apel.

Prin decizia din 18 decembrie 2009, Curtea de Apel Chișinău l-a recunoscut pe Sergiu Perdeleanu vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 328 alin. (2) lit. a) Codul penal, acesta fiind condamnat la 3 ani privațiune de libertate, cu stabilirea pedepsei complementare sub formă de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții de răspundere din cadrul Ministerului Justiției.

Conform art. 90 Codul penal, pedeapsa stabilită a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 3 ani.

Prin decizia din 15 iunie 2010, Curtea Supremă de Justiție a menținut decizia Curții de Apel Chișinău din 18 decembrie 2009.

Potrivit acordului de reglementare amiabile din 30 iulie 2013 și 02 august 2013, Guvernul s-a obligat să achite reclamantului, în termen de trei luni din ziua notificării deciziei adoptate de Curtea Europeană, suma de 14 000 euro pentru fiecare reclamant, în total a achitat suma de 28 000 euro, cu titlul de prejudiciu material și moral, precum costuri și cheltuieli de reprezentare

La 17 septembrie 2013, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acceptat declarațiile de reglementare amiabilă și a decis radierea cererii reclamantilor Petru și Vasile Livădari de pe rol, conform art. 37 para. 1 din Convenție.

În acest context, Agentul guvernamental a inițiat o procedură de soluționare amiabilă a cauzei.

La 02 ianuarie 2014, Ministerul Finanțelor a transferat lui Vasile Livădari suma de 251 452,60 lei și în contul lui Petru Livădari aceeași sumă de 251 452,60 lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016 cererea de chemare în judecată formulată de Procurorul General în interesele Ministerului Finanțelor, intervenient principal Ministerul Justiției, intervenienți accesorii Agentul Guvernamental, Guvernul Republicii Moldova împotriva Perdeleanu Sergiu privind încasarea în ordine de regres a sumei de 502 905,20 lei, s-a respins ca neîntemeiată.

La 31 octombrie 2016 Procuratura Generală a depus cerere de apel prin care a solicitat casarea hotărârii Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016 și pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie admisă cererea formulată de Procuratura Generală, în interesele Ministerului Finanțelor împotriva pîrîtului Perdeleanu Sergiu privind încasarea în ordine de regres a sumei de 502 905, 20 lei.

La 19 ianuarie 2017 Ministerul Finanțelor a depus cerere de apel prin care a solicitat casarea hotărârii Judecătoreiei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016 și emiterea unei noi hotărâri prin care cererea de chemare în judecată să fie admisă integral.

Prin decizia din 02 martie 2017 Curtea de Apel Chișinău s-a respins apelurile declarate de Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală și s-a menținut hotărârea Judecătoreiei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016.

La 11 mai 2017 Ministerul Finanțelor a depus cerere de recurs prin care a solicitat casarea hotărârii Judecătoreiei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016 și a deciziei Curții de Apel Chișinău din 02 martie 2017 cu emiterea unei noi hotărâri prin care cererea de chemare în judecată înaintată de Procurorul General în interesele Ministerului Finanțelor să fie admisă integral.

În motivarea cererii de recurs au indicat că, potrivit art. 17 alin. (1) din Legea cu privire la agentul guvernamental nr. 353 din 28 octombrie 2004, statul are drept de regres împotriva persoanelor a căror activitate, cu intenție sau din culpă gravă, a constituit temei pentru adoptarea hotărârii privind plata obligatorie a sumelor stabilite prin hotărâre a Curții sau prin acord de soluționare pe cale amiabilă a cauzei.

Conform art. 17 alin. (2) din Legea indică supra, sumele stabilite prin hotărârea Curții sau prin acordul de soluționare pe cale amiabilă a cauzei se restituie integral, în baza unei hotărâri judecătorești, de către persoanele care, cu intenție sau din culpă gravă au condiționat achitarea obligatorie a acestor sume de către Republica Moldova.

În acest sens, responsabilitatea pîrîtului Sergiu Perdeleanu, care a cauzat prejudiciul estimat în sumă totală de 28 000 euro, achitați din contul bugetului de stat, a fost constatată în mod irevocabil prin decizia Curții Supreme de Justiție din 15 iunie 2010, iar instanța de fond în speță nu a luat în considerație prevederile legislației în vigoare.

Astfel, Ministerul Finanțelor consideră neîntemeiată aprecierea instanței de apel, precum că nu-i poate fi imputată lui Sergiu Perdeleanu achitarea sumei de 28 000 euro întrucît acesta nu se face vinovat de absența unei anchete efective și rapide, condiții proaste de detenție și lipsa unei recurs intern efectiv.

Tot în acest context, au invocat prevederile art. 1415 din Codul civil.

Au mai invocat că, raportînd prevederile legale expuse mai sus și art. 17 din Legea cu privire la agentul guvernamental nr. 353 din 28 octombrie 2004, putem observa că sunt întrunite toate condițiile prevăzute de lege pentru dispunerea încasării de la pîrîtul Sergiu Perdeleanu în ordine de regres a prejudiciului cauzat statului și anume:

- Statul a efectuat plata obligatorie a sumelor de cîte 14 000 euro pentru fiecare parte vătămată (în total 28 000 euro) stabilite prin declarațiile de reglementare amiabilă;
- Achitarea a fost condiționată de violarea dreptului prevăzut de art. 3 i art. 13 din Convenție, în rezultatul și în legătură cauzală directă cu acțiunile pîrîtului, care fiind în funcție de șef de securitate a penitenciarului i-a maltratat pe reclamanți;
- Vinovăția pîrîtului a fost constatată prin decizia irevocabilă a Curții Supreme de Justiție din 15 iunie 2010.

Astfel, concluzionînd faptul că odată fiind dovedite elementele de fapt în cauză, cum ar fi maltratarea reclamanților, este întrunit și elementul subiectiv – în prezentul caz vinovăția sub formă de intenție, care a fost demonstrată în cadrul unui proces

judiciar. Relele tratamente comise cu intenție și toate consecințele acestora pot fi imputate doar persoanei față de care este înaintată acțiunea de regres.

Respectiv, au menționat că, acțiunile pârîtului Sergiu Predeleanu au fost principala cauză care a generat întreaga varietate de efecte rezultate în final la achitarea de compensații pentru pretinsele încălcări. În caz contrar, nefiind aplicate relele tratamente de către pârît, nu ar fi fost necesară nici investigația acestora, nici evitarea impunității, nici achitarea de compensații. Cu alte cuvinte acțiunile pârîtului Sergiu Predeleanu sunt în legătură cauzală directă cu suma achitată.

La 07 iunie 2017 Procuratura Generală a depus cerere de recurs prin care au solicitat casarea hotărîrii Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016 și a deciziei Curții de Apel Chișinău din 02 martie 2017 cu pronunțarea unei noi hotărîri, prin care cererea privind încasarea în ordine de regres a sumei de 502 905,20 lei din contul lui Predeleanu Sergiu să fie admisă.

În motivarea cererii de recurs, au indicat că, încheierea unui acord amiabil a fost unica soluție de ameliorarea a compensațiilor luînd în considerație cauza Valeriu și Nicolae Roșca, Ciorap (2). Avraam și alții.

Anume din aceste considerente, au invocat că nici responsabilitatea nu poate fi divizată.

Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs menționează că, Curtea de Apel Chișinău a emis dispozitivul deciziei la 02 martie 2017.

Potrivit scrisorii Curții de Apel Chișinău nr. 3848 copia deciziei motivate a fost remisă părților la 29 martie 2017, însă la materialele cauzei nu este dovada recepționării acesteia.

Cererea de recurs de către Ministerul Finanțelor a fost depusă la 11 mai 2017, iar de către Procuratura Generală la 07 iunie 2017 respectiv, recursurile se consideră depuse în termenul prevăzut de lege.

Potrivit prevederilor art. 444 Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, pronunțînd o nouă hotărîre.

Analizînd legalitatea deciziei atacate, prin prisma argumentelor invocate în cererile de recurs, Colegiul consideră recursurile drept întemeiate și care urmează a fi admise din următoarele motive.

Inițial, Colegiul reține că Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (CtEDO, Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011), dacă sunt întrunite două condiții: ***noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel*** (CtEDO, Atanasovski c. Macedoniei, 2010, § 38).

Colegiul observă, că anterior nu a existat o practică judecătorească cu privire la acțiunea în regres înaintată de către stat în privința persoanelor condamnate pentru

fapte penale, fapt ce a dus la încălcarea drepturilor omului garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Luând în considerație acest fapt, Colegiul urmează să analizeze inițial poziția părților implicate în proces.

Procurorul General a înaintat cerere de chemare în judecată în interesul Ministerului Finanțelor prin care au invocat că, Sergiu Perdeleanu, a fost recunoscut vinovat Sergiu Perdeleanu de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 328 alin. (2) lit. a) Codul penal, și condamnat la 3 ani privațiune de libertate, cu stabilirea pedepsei complimentare sub formă de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții de răspundere din cadrul Ministerului Justiției.

Conform prevederilor art. 90 Codul penal, pedeapsa stabilită a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 3 ani. Condamnarea a survenit ca urmare a comiterii actelor de tortură asupra lui Vasile și Petru Livădari, care s-au adresat la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Ulterior, Guvernul Republicii Moldova a încheiat un acord de reglementare amiabilă, în urma căruia s-a obligat să achite lui Vasile și Petru Livădari câte 14 000 euro, în total, 28 000 euro.

La 17 septembrie 2013 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat decizia de radiere de pe rol a cererii Livădari împotriva Moldovei.

În rezultat au înaintat cererea în temeiul art. 17 din Legea cu privire la agentul guvernamental.

Agentul Guvernamental, Lilian Apostol, în calitate de intervenient accesoriu prin referință a susținut cele solicitate de Procurorul General, menționând că Petru și Vasile Livădari s-au adresat la Curtea Europeană a Drepturilor Omului invocând încălcarea art. 3 și 13 din Convenție și anume s-au plîns pe relele tratamente aplicate în penitenciar de către reprezentantul statului și lipsa unui recurs efectiv referitor la relele tratamente suferite.

Cererea reclamanților a fost comunicată de către CtEDO Guvernului la 05 decembrie 2012.

La 30 iulie 2013 și respectiv la 02 august 2013 au fost semnate declarațiile de reglementare amiabilă, propuse de Curtea Europeană prin care Guvernul a recunoscut încălcarea art. 3, 13 din Convenție sub aspectul impunității și s-a obligat să achite reclamanților toate compensațiile morale, costurile și cheltuielile, fapt ce a dus la radierea cererii de pe rol de către CtEDO.

De asemenea, au invocat că, problema principală în speța Livădari ține de aplicarea relelor tratamente, investigația inefficientă și impunitatea exprimată prin aplicarea unei pedepse prea blînde. Or această întrebare cu privire la impunitate și efectul inhibitiv a unei sancțiuni penale, care trebuia să fie aplicată pîrîtului într-o formă mult mai gravă decît a fost aplicată în realitate, conduce în mod automat la recunoașterea încălcărilor în sensul material și procedural al art. 3 din CEDO.

Ce ține de divizarea capetelor de cerere pentru a fi stabilită vinovăția lui Perdeleanu Sergiu, sub aspectul răspunderii civile în ordine de regres a pîrîtului, cu privire la maltratare și detenția în condiții inumane au invocat că, esența și scopul procedurilor de soluționare amiabilă este diminuarea responsabilității statului-pîrît și respectiv această ameliorare poate fi obținută și prin efectul inhibării unor anumitor încălcări mai grave și principale de cele secundare.

Poziția Ministerului Finanțelor este expusă în cererea de recurs, relatată supra.

Guvernul Republicii Moldova a comunicat că susține acțiunea înaintată de Procuratura Generală în interesele statului către Perdeleanu Sergiu privind încasarea în ordine de regres în contul bugetului de stat a sumei în mărime de 502 905,20 lei.

Avocatul Viorel Pîrvan în interesele lui Perdeleanu Sergiu a menționat că, solicită respingerea integrală a acțiunii motivînd că în instanța de judecată nu au fost prezentate cele 2 acorduri de reglementare amiabilă și Perdeleanu Sergiu nu cunoaște conținutul acestora.

Din informațiile deținute de către aceștia, Petru și Vasile Livădari au invocat la CtEDO încălcarea art. 3 și 13 din CEDO sub aspectul:

- a) maltratării;
- b) absenței unei anchete inefective;
- c) condițiile proaste de detenție din penitenciare nr. 13 și nr. 18;
- d) lipsa unui recurs intern efectiv susceptibil de a le acorda o reparație pentru maltratare la care au fost supuși.

Respectiv, au menționat că din 4 capete de cerere doar una ține de vinovăția lui Sergiu Perdeleanu, altele țin de responsabilitatea instituțiilor statului cum ar fi: Guvernul, Ministerul Justiției, Procuratura Generală și Departamentul Instituțiilor Penitenciare.

Sumele acordate despăgubire lui Petru și Vasile Livădari țin de toate cele 4 capete de cerere și Guvernul nu a individualizat prejudiciile.

Atît instanța de fond cît și instanța de apel, examinînd cauza civilă au respins cererea de chemare în judecată depusă și apelurile declarate, motivînd că, atît Procurorul General cît și Agentul Guvernamental nu au prezentat în instanța de judecată acordurile prealabile încheiate de către Guvernul Republicii Moldova și Petru și Vasile Livădari, iar din cele cercetate în instanța de judecată doar unul din capetele de cerere invocate în fața CtEDO ține de vinovăția lui Sergiu Perdeleanu. Respectiv, plățile achitate cu titlul de prejudiciu moral, costuri și cheltuieli lui Petru și Vasile Livădari nu a fost individualizat în dependență de vinovăția lui Sergiu Perdeleanu.

Luînd în considerație, pozițiile participanților la proces, Colegiul urmează să constate faptele specifice speței.

Ce ține de atragerea la răspundere penală:

La 29 octombrie 2008, Judecătoria Militară Chișinău a dispus achitarea lui Sergiu Perdeleanu, pe motiv că fapta nu a fost comisă de inculpat.

Instanța a respins acțiunile civile ale reclamantilor ca fiind nefondate.

Prin decizia din 28 ianuarie 2009, Curtea de Apel Chișinău a anulat sentința primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărîri, conform căreia inculpatul Sergiu Perdeleanu a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 309¹ Codul penal, cu încetarea procesului penal, prin aplicarea dispozițiilor art. 55 Codul penal și liberarea ultimului de răspundere penală, cu atragerea la răspundere contravențională stabilindu-i amendă în mărime de 150 unități convenționale (3000 lei).

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 19 mai 2009 s-au admis apelurile declarate de către procurorii serviciului reprezentare a învinuirii în Curtea de Apel Chișinău, și avocatului în interesele inculpatului S. Perdeleanu, s-a casat decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28 ianuarie 2009 și s-a dispus

rejudicarea cauzei penale în privința lui Perdeleanu Sergiu de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 18 decembrie 2009 s-a admis parțial apelurile procurorilor și a părților vătămate Livădari Petru și Vasile Livădari împotriva sentinței Judecătorei militare, mun. Chișinău din 29 octombrie 2008, s-a casat sentința în cauză, s-a rejudicat cauza și au pronunțat o nouă hotărîre, prin care:

Perdeleanu Sergiu s-a recunoscut vinovat în săvîrșirea infracțiunii prevăzute de art. 328 alin. (2) lit. a) din Codul penal și i s-a stabilit pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 3 ani cu privarea de dreptul de a ocupa funcții de răspundere în organele Ministerului Justiției pe un termen de 3 ani.

Conform art. 90 Codul penal, pedeapsa stabilită a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 1(unu) ani.

A admis în principiu acțiunile civile înaintate de părțile vătămate Livădari Petru și Livădari Vasile urmînd ca cuantumul despăgubirilor să fie stabilite de instanța civilă.

Potrivit deciziei în cauză, Perdeleanu Sergiu, fiind persoană cu funcție de răspundere și anume deținînd funcția de șef al Serviciului securitate, șef adjunct al Penitenciarului nr. 4, i-a invitat pe Petru și Vasile Livădari la el în birou din cauza plîngerilor multiple depuse de către aceștia la adresa administrației. Astfel, la el în birou le-a aplicat concomitent mai multe lovituri.

Lui Vasile Livădari i-a aplicat circa 11-13 lovituri cu pumnii în regiunea pieptului, spatelui, feței și 3 lovituri cu picioarele peste picioarele acestuia, iar lui Livădari Petru i-a aplicat circa 8-10 lovituri în regiunea picioarelor, capului (feței, dinților), pieptului, ficatului și stomacului.

După care, Perdeleanu Sergiu, a luat o bară metalică cu care i-a aplicat lui Petru Livădari o lovitură în regiunea coloanei vertebrale, în rezultatul căreia ultimul a căzut jos, după care a continuat să aplice lovituri concomitent ambilor condamnați în rezultatul cărora lui Vasile Livădari i-a aplicat doua lovituri în regiunea scapulară pe dreapta, cîte o lovitură în regiunea genunchiului stîng și fesei stîngi, 5-6 lovituri în regiunea dorsală la ambele mîini și $\frac{3}{4}$ lovituri în regiunea capului, iar lui Petru Livădari i-a aplicat 3 lovituri la ambele picioare, o lovitură în regiunea tîmplei și circa 5-6 lovituri în regiunea gîtului, spatelui, coastei stîngi, peste picioare și mîini.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 15 iunie 2010 s-au respins apelurile declarate de procurorul Serviciului reprezentare a învinuirii în Curtea de Apel Chișinău, și a avocatul în interesele reclamantului Sergiu Perdeleanu și de părțile vătămate Livădari Petru și Livădari Vasile ca inadmisibile.

Prin decizia Curții Europene a Drepturilor Omului din 23 iulie 2010 pronunțată în cauza Livădari Petru și Livădari Vasile, s-a radiat cererea de pe rol.

Potrivit deciziei CtEDO, reclamanții au invocat încălcarea art. 3 și 13 din Convenție și anume s-au plîns de relele tratamente aplicate în închisoare de către un reprezentant al statului și de absența unei investigații eficiente și rapide. De asemenea s-au plîns pe condițiile de detenție și lipsa unui recurs efectiv cu privire la pretensele rele tratamente.

Totodată, potrivit deciziei în cauză, la 30 iulie și 02 august 2013, Curtea a primit declarațiile de reglementare amiabilă semnate de către părți. Prin aceste

declarații Guvernul s-a angajat să achite fiecărui din reclamanți o sumă de 14 000 euro pentru fiecare și reclamanții să renunțe la orice altă pretenție împotriva Republicii Moldova cu privire la circumstanțele care stau la originea cererii lor.

Totodată din materialele cauzei, se constată existența unei proceduri civile de încasare a prejudiciului moral și material rezultat din acțiunile de maltratare comise de Perdeleanu Sergiu.

Astfel, prin hotărîrea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 29 septembrie 2011 s-a admis parțial acțiunea lui Livădari Vasile, Livădari Petru către Perdeleanu Sergiu, Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției privind încasarea prejudiciului material și moral, s-a încasat din contul pîrîtului Perdeleanu Sergiu în folosul lui Livădari Vasile și Livădari Petru cîte 10 000 lei fiecăruia cu titlul de prejudiciu moral.

În rest acțiunea s-a respins ca nefondată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 15 mai 2012 s-au respins ca nefondate apelurile declarate de Livădari Maria, Livădari Vasile și Livădari Petru, a admis apelul declarat de Perdeleanu Sergiu și modifică hotărîrea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 29 septembrie 2011 în partea încasării prejudiciului moral de la Perdeleanu Sergiu în beneficiul lui Livădari Petru și Livădari Vasile, micșorînd sumă ce urmează a fi încasată cu titlul de prejudiciu moral la 5000 lei pentru fiecare.

În rest hotărîrea s-a menținut fără modificări.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 06 martie 2013 s-a respins recursul declarat de Livădari Maria, s-a admis recursul declarat de Livădari Vasile, Livădari Petru și Perdeleanu Sergiu.

S-a casat decizia Curții de Apel Chișinău din 15 mai 2012 și hotărîrea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 29 septembrie 2011 în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui Livădari Vasile, Livădari Petru și Livădari Maria împotriva lui Perdeleanu Sergiu, Departamentul Instituțiilor Penitenciare și Ministerul Finanțelor cu privire la repararea prejudiciului material și prejudiciului moral, în partea încasării prejudiciului moral și s-a emis în partea dată o nouă hotărîre:

prin care s-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Finanțelor în beneficiul lui Livădari Vasile și Livădari Petru a cîte 12 000 lei pentru fiecare, cu titlul de prejudiciu moral.

În rest decizia Curții de Apel Chișinău din 15 mai 2012 și hotărîrea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 29 septembrie 2011 s-a menținut.

Inițial, Colegiul reține că art. 3 din CEDO, prevede că, nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante. Iar articolul 13 din Convenție prevede că, orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Ce ține de principiile generale de aplicare a acțiunii de regres în urmă pronunțării unei hotărîri de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, se reține următoarele.

Legea cu privire la Agentul guvernamental instituie răspunderea penală, contravențională, disciplinară și civilă a persoanelor ale căror acțiuni sau inacțiuni au determinat ori au contribuit semnificativ la încălcarea prevederilor Convenției Europene, încălcare care a fost constatată de către Curtea Europeană printr-o hotărâre sau a impus soluționarea amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene ori formularea unei declarații unilaterale de către stat.

În acest sens, se menționează că, la data depunerii cererii de chemare în judecată, era în vigoare Legea nr. 354 din 28 octombrie 2004 cu privire la Agentul guvernamental, abrogată prin Legea nr. 151 din 30 iulie 2015, care prevedea la art. 17 că, statul are drept de regres împotriva persoanelor a căror activitate, cu intenție sau din culpă gravă, a constituit temei pentru adoptarea hotărârii privind plata obligatorie a sumelor stabilite prin hotărâre a Curții sau prin acord de soluționare pe cale amiabilă a cauzei. Sumele stabilite prin hotărâre a Curții sau prin acord de soluționare pe cale amiabilă a cauzei se restituie integral, în baza unei hotărâri judecătorești, de către persoanele care, cu intenție sau din culpă gravă, au condiționat achitarea obligatorie a acestor sume de către Republica Moldova.

Alineatul (4) al articolului în cauză prevedea că, acțiunea în regres privind restituirea sumelor specificate la alin.(1) se depune, în condițiile legii, de către Procurorul General, în termen de 1 an de la data la care a expirat termenul de plată, stabilit de Curte sau prin acordul de soluționare pe cale amiabilă a cauzei.

Ulterior, prin Legea nr. 151 din 30 iulie 2015 cu privire la Agentul guvernamental a fost abrogată Legea nr. 354 din 28 octombrie 2004, iar art. 27 prevede că, statul are dreptul de regres împotriva persoanelor ale căror acțiuni sau inacțiuni au determinat ori au contribuit semnificativ la încălcarea prevederilor Convenției care a fost constatată printr-o hotărâre sau a impus soluționarea amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene ori formularea unei declarații unilaterale.

Sumele stabilite prin hotărârea sau decizia Curții Europene, prin acordul de soluționare amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene sau prin declarația unilaterală se restituie în baza unei hotărâri judecătorești, proporțional vinovăției stabilite.

Luând în considerație prevederile art. 6 alin. (3) din Codul civil, care prevede că, de la data intrării în vigoare a legii noi, efectele legii vechi încetează, cu excepția cazurilor în care legea nouă prevede altfel, sub aspect material, Colegiul va aplica prevederile legii în vigoare la data emiterii deciziei.

În acest context, Curtea Constituțională prin hotărârea nr. 23 din 25 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 27 din Legea nr. 151 din 30 iulie 2015 cu privire la Agentul guvernamental, a constatat că, hotărârile Curții Europene sunt pronunțate în contextul examinării cererilor depuse împotriva Statului și stabilesc, în funcție de circumstanțele individuale ale cauzei, încălcarea prevederilor Convenției Europene la nivel național. Ținând cont de natura și gravitatea încălcării constatate, de regulă, Curtea acordă în beneficiul reclamantilor o satisfacție echitabilă, sume care urmează a fi achitate în mod obligatoriu de către stat.

În cazul adoptării deciziilor de radiere a cererilor de pe rolul său în legătură cu reglementarea amiabilă, Curtea Europeană doar reține soluționarea amiabilă a cauzei și nu se pronunță asupra încălcărilor Convenției Europene invocate de către reclamanti. În cazul formulării unei declarații unilaterale de către statul pârât, la fel printr-o

decizie, Curtea Europeană doar acceptă soluționarea cauzei în modul propus în declarația respectivă atunci când este satisfăcută de recunoașterea încălcării drepturilor reclamantilor, de mărimea prejudiciilor care urmează a fi compensate și, după caz, de remedierea situației la nivel național în conformitate cu prevederile Convenției Europene.

La para. 81 din hotărârea respectivă, Curtea Constituțională a reținut că, în temeiul normei contestate, este posibilă inițierea acțiunii în regres a statului exclusiv în baza existenței unei hotărâri sau decizii a Curții Europene. Această normă nu prevede obligativitatea existenței unei sentințe judecătorești, adoptate în cadrul unui proces judiciar separat, prin care să se constate vinovăția persoanei. De asemenea, norma contestată nu specifică pentru care acțiuni sau inacțiuni poate fi antrenată răspunderea materială a persoanelor vizate de aceasta, unicul criteriu fiind existența prejudiciului acoperit de către stat în urma încălcării Convenției Europene.

În același timp, Curtea a constatat că un mecanism al regresului statului față de acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată este stabilit la articolul 1415 din Codul civil. Norma menționată stabilește că statul, în cazul reparării prejudiciului cauzat prin anumite acțiuni ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată, are drept de regres față de persoana cu funcție de răspundere din cadrul acestor organe dacă vinovăția acestuia este constatată prin sentință judecătorească. Articolul 1405 din Codul civil stabilește exhaustiv care acțiuni ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată antrenează răspunderea statului, și anume: condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea, prin aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului sau a muncii neremunerate în folosul comunității.

Astfel, potrivit prevederilor menționate, statul are drept de regres față de persoana cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, procuratură sau instanța judecătorească doar dacă există o sentință judecătorească în care se constată vinovăția persoanei de comiterea unor acțiuni expres stabilite de lege, care au cauzat prejudiciul reparat de către stat.

Respectiv, Legea acordă dreptul statului de a înainta acțiunea de regres împotriva persoanelor vinovate de încălcarea Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Ce ține de aplicarea principiilor în prezenta cauză, Colegiul menționează următoarele.

După cum e stipulat supra, pentru înaintarea acțiunii de regres sunt necesare întrunire următoarelor condiții:

1. Emiterea unei hotărâri de condamnare a Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului ori încheierea unei declarații amiabile;
2. Existența unei sentințe de condamnare emisă de instanțele naționale a persoanelor vinovate de încălcarea Convenției;
3. Existența vinovăției persoanei în privința căreia se înaintează acțiunea de regres.

În speță, după cum e menționat supra Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin decizia din 17 septembrie 2013 a luat act de acordul încheiat de către părți și a radiat cererea de pe rol a lui Vasile și Petru Livădari.

Cu referire la reglementarea procedurii amiabile și obiecțiile de procedură invocate de către părți, Colegiul reține următoarele.

În conformitate cu art. 39 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, în orice etapă a procedurii, Curtea se poate pune la dispoziția părților interesate în scopul soluționării pe cale amiabilă a cauzei, respectând drepturile omului prevăzute de Convenție și Protocoalele sale. Procedura descrisă la paragraful 1 este confidențială. În cazul soluționării pe cale amiabilă, Curtea radiază cauza de pe rol printr-o decizie care se limitează la un rezumat al faptelor și al soluției adoptate.

Totodată, potrivit art. 62¹ din Regulamentul Curții Europene a drepturilor omului, în conformitate cu art. 38 § 2 al Convenției, negocierile purtate în vederea ajungerii la o reglementare amiabilă a litigiului sunt confidențiale și nu trebuie să influențeze observațiile făcute de părți în cadrul procedurii contencioase. Nici o comunicare scrisă sau orală, precum și nici o ofertă de reglementare intervenită în cadrul acestor negocieri nu va putea fi menționată sau invocată în procedura contencioasă.

Potrivit art. 13 alin. (1) din Legea agentului guvernamental, în vigoare la data încheierii acordului amiabil, soluționarea pe cale amiabilă a unei cauze împotriva Republicii Moldova, în temeiul unei cereri individuale, se face printr-un acord privind o astfel de soluționare. Acordul de soluționare amiabilă se încheie între Guvernul Republicii Moldova, reprezentat de Agentul guvernamental, și reclamant sau reprezentantul acestuia.

Respectiv, Convenția și Regulamentul expres prevede că, acordul amiabil încheiat este confidențial și nu poate fi suspus nici unei proceduri judecătorești, prin urmare acesta nu poate fi prezentat în instanța de judecată.

Mai mult ca atât, Legea acordă Agentul guvernamental și Guvernului prioritatea de a încheiat acordul amiabil în vederea soluționării pe cale amiabilă a chestiunii ce urmează a fi examinată de CtEDO, fiind o chestiune de oportunitate și de competență exclusivă a Guvernului.

În partea ce ține de condamnarea la nivel național al subiectului vinovat de săvârșirea încălcării Convenției europene, Colegiul reține următoarele.

Potrivit deciziei Curții Europene a Drepturilor Omului, reclamantii s-au plîns pe rele tratamente aplicate închisoare de către un reprezentant al statului și de absența unei investigații eficiente și rapide. Ei au pretins totodată că, condițiile lor de detenție erau contrare art. 3 din Convenție. În baza art. 13 din Convenție, reclamantii se plîng de absența unui recurs efectiv cu privire la pretinsele rele tratamente.

După cum e constatat supra, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 18 decembrie 2009, Perdeleanu Sergiu a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 328 alin. (2) lit. a) din Codul penal și i s-a stabilit pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 3 ani cu privarea de dreptul de a ocupa funcții de răspundere în organele Ministerului Justiției pe un termen de 3 ani.

Potrivit deciziei în cauză, Perdeleanu Sergiu, fiind persoană cu funcție de răspundere și anume deținând funcția de șef al Serviciului securitate, șef adjunct al Penitenciarului nr. 4, i-a invitat pe Petru și Vasile Livădari la el în birou din cauza

plîngerilor multiple depuse de către aceștia la adresa administrației. Astfel, la el în birou le-a aplicat concomitent mai multe palme.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 15 iunie 2010 s-a cu menținut decizia Curții de Apel Chișinău din 18 decembrie 2009.

Deși, acțiunile lui Perdeleanu Sergiu, au fost încadrate în baza art. 328 alin. (2) lit. a) din Codul penal, fapta infracțională a acestuia reprezintă în sine rele tratamente aplicate lui Livădari Petru, Livădari Vasile, ceea ce a constituit în sine încălcarea art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Mai mult ca atât, aceste acțiuni au fost săvârșite cu intenție directă, iar în cazul existenței legăturii agent –stat, persoana cu funcție de răspundere poartă răspundere directă de acțiunile care le comite.

În partea ce ține de vinovăția lui Perdeleanu Sergiu de încălcările Convenției constatăte în acordul amiabil, Colegiul reține următoarele.

Perdeleanu Sergiu a invocat în acest sens, că nu toate încălcările sunt imputabile acestuia, respectiv nici prejudiciul nu poate fi recuperat în totalitate.

În acest sens, Colegiul urmează să țină cont de practica constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului în partea ce ține de modul de reparare a prejudiciului și cuantumul acestuia.

Inițial Curtea menționează că, scopul satisfacției echitabile acordate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului este de a repara prejudiciul cauzat reclamantului ca urmare a evenimentelor contrare de CEDO (Scozzari și Giunta versus Italia).

Atunci când acordă satisfacție echitabilă, CtEDO aplică regula *restitutio in integrum*.

În cauza Corsacov versus Moldova, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pentru încălcarea art. 3 din Convenție în partea ce ține de maltratare și investigare inefectivă a acordat reclamantului un prejudiciu de 21 000 euro.

Pentru maltratarea și investigarea inefectivă a maltratării, în unele cazuri cu aplicarea art. 13 din Convenție, Curtea a acordat cu titlul de despăgubire în cauzele Pruneanu - 8 000 euro, Gasanov contra Moldovei - 12 000 euro, Pascari contra Moldovei - 15 000 euro, Taraburca contra Moldovei - 15 000 euro, Corsacov contra Moldovei – 20 000 euro, Gurgurov contra Moldovei - 45 000 euro.

Respectiv, Colegiul constată că acordarea a câte 14 000 euro lui Petru și Vasile Livădari constituie un prejudiciu rezonabil și nu în ultimul rînd o satisfacție echitabilă aplicată potrivit regulii *restitutio in integrum*.

În partea ce ține de lipsa vinovăției pentru lipsa anchetei efective și rapide, condițiile proaste de detenție, lipsa unui recurs intern efectiv, Colegiul reține că, încălcarea de bază a Convenției a fost aplicarea relelor tratamente, fapt pentru care Perdeleanu Sergiu a fost condamnat, și anume acest fapt a constituit temei pentru încheierea unui acord amiabil.

Or, după cum a susținut Curtea cu mai multe ocazii, articolul 3 din Convenție consacră una dintre cele mai fundamentale valori ale societății democratice. Chiar și în cele mai dificile circumstanțe, cum ar fi lupta împotriva terorismului și a crimei organizate, Convenția interzice categoric tortura, tratamente ori pedepse inumane sau degradante (vezi Selmouni v. Franța [GC], nr. 25803/94, § 95, ECHR 1999-V, și

Assenov and others v. Bulgaria, 28 octombrie 1998, § 93 Culegere de Hotărâri și Decizii 1998- VIII).

În cazul în care o persoană a suferit leziuni corporale în timpul detenției sau sub controlul poliției, oricare vătămare corporală va duce la apariția unei prezumții puternice că persoana a fost maltrată (a se vedea Bursuc v. România, nr. 42066/98, § 80, 12 octombrie 2004).

Respectiv, reieșind din cuantumul prejudiciilor acordate, Colegiul admite că încheierea unui acord amiabil a avut drept scop diminuarea unui eventual prejudiciu acordat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Cu referire la stabilirea de către instanțele naționale a prejudiciului moral în sumă de 12 000 lei, încasați din contul statului în beneficiul lui Petru și Vasile Livădari prin decizia Curții Supreme de Justiție din 06 martie 2013, Colegiul reține că, în cauza recentă Grecu contra Moldovei, deși instanțele naționale au constatat o încălcare a convenției și a acordat reclamantului un prejudiciu în valoare de 3 200 euro, CtEDO a menținut statutul de victimă a acestuia pe art. 3 și art. 5.1 din Convenție și i-a acordat un prejudiciu în valoare de 11 800 euro.

Având în vedere cele menționate supra, Colegiul urmează să caseze decizia instanței de apel și a instanței de fond cu pronunțarea unei noi decizii prin care acțiunea să fie admisă integral.

În partea ce ține de cheltuielile de judecată, Colegiul reține, că, potrivit art. 83 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură civilă, de taxă de stat pentru judecarea pricinilor civile se scutește procurorul, autoritățile publice, organizațiile și persoanele fizice care, conform legii, sînt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane ori în apărarea intereselor statului sau ale societății și să depună cereri de contestare a hotărîrilor instanțelor judecătorești.

Totodată, potrivit art. 98 alin. (1) din Codul de procedură civilă, cheltuielile aferente judecării pricinii, suportate de instanța judecătorească, precum și taxa de stat, de a căror plată reclamantul a fost scutit, se încasează la buget de la pîrît proporțional părții admise din acțiune dacă pîrîtul nu este scutit de plata cheltuielilor de judecată.

Respectiv, instanța de judecată, urmează să încaseze taxa de stat de la Perdeleanu Sergiu.

În acest sens, se menționează că taxa de stat urmează să fie calculată din suma de 502 905, 20 lei, achitată de către Ministerul Finanțelor lui Livădari Petru și Livădari Vasile.

Respectiv, taxa de stat constituie suma de 15 087,16 lei.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. b) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 02 martie 2017 și hotărîrea Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău din 19 octombrie 2016 pronunțate în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată înaintată de Procuratura Generală în interesele Ministerului Finanțelor, intervenient principal Ministerul Justiției, intervenient

accesoriu Agentul Guvernamental, Guvernul Republicii Moldova împotriva lui Perdeleanu Sergiu privind încasarea sumei în ordine de regres, și se pronunță o nouă hotărîrea prin care:

Se încasează de la Perdeleanu Sergiu în beneficiul bugetului de stat gestionat de Ministerul Finanțelor suma de 502 905,20 lei (cinci sute două mii nouă sute cinci lei, 20 bani) cu titlu de daună.

Se încasează de la Perdeleanu Sergiu în beneficiul statului sumă de 15 087,16 lei (cincisprezece mii optzeci și șapte lei 16 bani) cu titlu de cheltuieli de judecată.

Decizia este irevocabilă din data emiterii.

Președintele ședinței,

Valentina Clevadi

judecători

Galina Stratulat

Luiza Gafton

Ion Druță

Dumitru Mardari